

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра логопедії та спеціальних методик

Кваліфікаційна робота
магістра
з теми: **«ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО РІВНЯ
МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З
ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ІЗОТЕРАПІЇ»**

Виконала здобувачка 2 курсу групи SoL1-M22z

ОП Спеціальна освіта (Логопедія)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
спеціалізації 016.01 Логопедія

Андріана ЦЕМКО

Керівник:

Олена БЄЛОВА

кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент:

Світлана МИХАЛЬСЬКА

доктор психологічних наук, доцент

Кам'янець-Подільський – 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО РІВНЯ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	6
1.1 Теоретичні положення лексико-семантичної системи мови.....	6
1.2 Закономірності розвитку лексико-семантичного рівня в дітей старшого дошкільного віку з нормотиповим психофізичним розвитком.....	14
1.3 Особливості розвитку лексико-семантичного рівня у дітей старшого дошкільного віку із порушеннями мовлення	19
РОЗДІЛ 2. ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО РІВНЯ МОВЛЕННЯ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ	28
2.1 Обґрунтування методик дослідження	28
2.2 Аналіз результатів дослідження.....	39
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИКО- СЕМАНТИЧНОГО РІВНЯ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ІЗОТЕРАПІЇ	50
3.1 Організація формувального експерименту	50
3.2. Обґрунтування та розробка навчально-розвиткової методики для формування лексико-семантичного рівня мовлення у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення	52
3.2 Аналіз результатів формувального експерименту	57
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	79

ВСТУП

Актуальність теми. Мова – це система, що складається з безліч взаємопов'язаних елементів і структур, якщо один з елементів цієї системи порушений або повністю дисфункціональний, повноцінний розвиток мовлення неможливе. Лексика має велике значення в освоєнні рідної мови як засобу спілкування. Вона має, формує і передає знання про будь-які предмети, явища, їх якості і дії. При порушенні лексичної категорії у дитини виникають труднощі зі спілкуванням, пізнавальною діяльністю, інтелектуальним, розумовим і соціальним розвитком. Актуальність проблеми з розвитку лексико-семантичного рівня мовлення у дітей з порушеннями мовлення в старшому дошкільному віці полягає в тому, що несформованість словникового запасу уповільнює та обмежує мовленнєвий і загальний розвиток дитини (О. Бєлова, Н. Гаврилова, С. Конопляста, О. Мілевська, О. Савченко, Є. Соботович, В. Тарасун, О. Ткач, М. Шеремет та ін.).

Теоретичною базою наукового дослідження стає психолінгвістичний підхід до вивчення лексики в системі мови (С. Бєвзенко, А. Грищенко, В. Литвин, О. Потебня, В. Потульницький, О. Сєліванова та ін.), розглядається розвиток лексичних вмінь в дітей з нормотиповим психофізичним розвитком (Н. Гавриш, К. Крутій та ін.); описуються особливості засвоєння словника дітьми з порушеннями мовлення (О. Бєлова, Н. Гаврилова, С. Конопляста, В. Тарасун, М. Шеремет та ін.); вплив несформованості лексичних вмінь на писемне мовлення (Н. Чередніченко та ін.); розглядається діагностика та корекція лексико-семантичного рівня мовлення (Г. Блінова, І. Горай, Л. Лєпєха, Н. Пахомова, Є. Соботович, Л. Трофименко, Т. Швалюк).

Враховуючи актуальність проблемного питання, обрано тему дослідження:

«Формування лексико-семантичного рівня мовлення у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення засобами ізотерапії».

Мета дослідження – обґрунтувати та адаптувати навчально-розвиткову методику з використанням засобів ізотерапії, спрямовану на формування лексико-семантичного рівня мовлення в дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження**:

1. Здійснити аналіз наукових джерел із зазначеної проблеми та розкрити особливості розвитку лексико-семантичного рівня мовлення в дітей дошкільного з нормотиповим психофізичним розвитком та порушеннями мовлення.

2. Визначити діагностичну методику, спрямовану на вивчення лексико-семантичного рівня мовлення в дітей дошкільного з нормотиповим психофізичним розвитком та порушеннями мовлення.

3. Обґрунтувати навчально-розвиткову методику, що включає засоби ізотерапії для формування лексико-семантичного рівня мовлення в дітей дошкільного з порушеннями мовлення та перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження – лексико-семантичний рівень мовлення.

Предмет дослідження – формування лексико-семантичного рівня мовлення у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення засобами ізотерапії.

Методи дослідження: – *теоретичні*: вивчення та порівняльний аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел з проблеми дослідження для визначення теоретичних засад і основних підходів щодо визначення лексико-семантичного рівня мовлення, його вивчення та формування;

– *емпіричні*: бесіда, спостереження; завдання, що спрямовані на вивчення словника та словотвірних процесів (назвати дитинчат тварин; утворення відносних прикметників; утворення якісних прикметників; утворення

присвійних прикметників) та номінативної функції мовлення (називання предметів за картинками; називання дій на картинці; констатувальний та формувальний експеримент;

– *методи математичної статистики*: кількісний та якісний аналіз матеріалів дослідження.

Теоретичне значення. Розкрита основна сутність лексико-семантичного рівня мовлення, охарактеризовано його особливості в дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення, здійснено порівняльний аналіз результатів дослідження з дошкільниками з нормотиповим психофізичним розвитком.

Практичне значення результатів дослідження. Розроблена навчально-розвиткова методика для формування лексико-семантичного рівня мовлення, яка може бути використана у роботі логопедів, вихователів логопедичних груп та груп з інклюзивною формою навчання. Наукові дослідження здійснені на базі Закладу дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу №22 «Дивограй» Чернівецької міської ради. Матеріали дослідження були висвітлені у наукових публікаціях: «Науково-теоретичне вивчення лексико-семантичного рівня мовлення в дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення», «Особливості розвитку лексико-семантичного рівня мовлення в дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення».

Структура наукової роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел, додатків. У роботі вміщено: таблиць та рисунків. Загальний обсяг наукової роботи – 96 сторінки, з них 69 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

Узагальнений аналіз показників теоретичного та практичного дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

1. Встановлено, що лексико-семантична система – одна з найскладніших мовних систем, що зумовлено багатомірністю її структури, неоднорідністю її одиниць, різноманітністю відображених у них відношень і відкритістю для постійного поповнення новими одиницями (словами та значеннями).

Визначено, діти старшого дошкільного віку з нормотиповим психофізичним розвитком повсякчас розширюють словниковий запас, намагаючись зрозуміти нові слова та пояснення дорослого. На початковому етапі мовленнєвого розвитку вони користуються уявленням, а не поняттями, керуються предметом слова, словом-назвою. В кінці дошкільного віку вони засвоюють абстрактні значення слів. Тут створюються складні логічні мовленнєві зв'язки. До чотирьох років діти повністю (за винятком нетипових випадків) опановують морфологічну систему рідної мови. Діти на цьому етапі вікового розвитку вживають іменники і прикметники у всіх відмінках, утворюють правильні форми під час спілкування.

Вивчено, що у дітей з порушеннями мовлення лексичний рівень мовлення є несформований та існують відмінності в лексико-семантичних знаннях та їх організації. Порушення мовлення впливає не тільки розуміння значення слів але й усвідомлення семантичних зв'язків між словами. Потенційно це матиме серйозні наслідки для розуміння та використання слів в мовленні.

2. Обґрунтовано методики для вивчення лексико-семантичного рівня мовлення у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення. Для вивчення актуального розвитку словника та словотвірних процесів використовуємо завдання: а) назвати дитинчат тварин; б) утворити відносні прикметники; в) утворити якісні прикметники; г) утворити присвійні

прикметники. Для вивчення номінативної функції мовлення застосовуємо завдання: а) називання предметів за картинками; б) називання дій персонажів на картинці.

Розкрито, що лексико-семантичний рівень мовлення у дітей старшого дошкільного віку з нормотиповим психофізичним розвитком та з порушеннями мовлення відрізняється. Високий рівень притаманний лише в старшим дошкільникам з нормотиповим психофізичним розвитком (90,0%, n=9), котрі виконували всі завдання без помилок, мають збагачений словниковий запас, слова підбирають швидко та автоматично. Середній рівень спостережено 40,0% (n=4) респондентів з порушеннями мовлення і лише 10,0% (n=1) з нормотиповим розвитком, котрі більше користувались стимулювальною допомогою педагога, лексико-семантичний рівень мовлення розвинутий неповно. Низький рівень визначено лише в осіб з порушеннями мовлення (60,0%, n=6), в котрих виявлено не розвинення лексико-семантичного рівня мовлення. Це проявляється в обмеженості словникового запасу, в невідповідності обсягу активного та пасивного словника, неточному вживанні слів, вербальних парафазіях, несформованості семантичних полів, труднощах актуалізації словника, особливо предикативного словника (дієслів).

Обґрунтовано навчально-розвиткову методику, що включає засоби ізотерапії для формування лексико-семантичного рівня мовлення в дітей дошкільного з порушеннями мовлення. Ізотехніки впливали на розвиток творчої уяви, прояв самостійності, ініціативи, індивідуальності, творчих здібностей, допомагали засвоїти нові знання, збагатити словниковий запас. Під час формування лексико-семантичного рівня мовлення діти з порушеннями мовлення на заняттях використовували техніки з ізотерапії, які дозволяли закріпити знання про нові слова під час малювання предметів (різними засобами), розфарбування зображень, з'єднання малюнку за цифрами тощо.

Досліджено, що сформована навчально-розвиткова методика, що включала засоби ізотерапії є ефективною та дозволила сформувати в дітей з порушеннями мовлення лексико-семантичну компетентність на високому (60,0%, n=6) та середньому (40,0%, n=4) рівнях.

Проведене дослідження не вичерпує усіх питань окресленої проблеми. перспективою для подальшого вивчення стає урахування мовленнєвого дизонтогенезу (у дітей з дислалією, дизартрією, ринолалією та ін.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бевзенко С. П. *Історія українського мовознавства: Історія вивчення української мови: Київ. Вища школа.* 1991. 230 с.
2. Белова О. Б. Концептуально-методологічні підходи до діагностики семіотичної підскладової дітей з логопатологією. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). *Зб. наук. праць / за ред. М. К. Шеремет.* Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В. Вип. 19, 2022. С. 5–15.
3. Белова О. Б. Щодо проблеми розвитку лексичного рівня мовлення у дітей старшого дошкільного віку з логопатологією. Науковий часопис. Корекційна педагогіка. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2023. Вип. 91. С.22 – 28. <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/91/5.pdf>
4. Біляєва О. В. *Простори віртуальної реальності в романі Вільяма Гібсона «Мона Ліза Овердрайв»* Нова філологія. 2011. № 47. 24 с.
5. Блінова, Г.Й. Альбом для обстеження мовлення у дитини. Київ: Благовіст. 2001 215с.
6. Гаврилова Н.С. Класифікації порушень мовлення. *Корекційна педагогіка і психологія.* К-ПНУ імені Івана Огієнка, факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології. 2012. С. 327–349.
7. Гавриш Н. В. *Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят:* навч.-метод. посіб. К. : Вид. дім «Шкіл. світ»: 2006. С.119
8. Горай І.В. Формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей із ЗНМ.Реабілітаційна педагогіка: Теорія і практика. Полтава.2009. ПДПУ. 50 с.
9. Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. та ін. *Сучасна українська літературна мова : Підручник для вузів:* колект. авт. Київ. Вища шк.2002. 439 с.

10. Енциклопедичний словник класичних мов. «Кратил, або про правильність імен»/ Л. Л. Звонська, Н. В. Корольова, О. В. Лазер-Паньків та ін.. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2017. с. 280.
11. Євсюкова А.В. Використання Лего-технологій у корекційній роботі з дітьми із вадами мовлення. Логопед. 2016. № 11. С. 5.
12. Законом України «Про освіту» Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
13. Квас О., Бандура Г. Словник для навчальної дисципліни «Загальна психологія»:Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2010. 80 с.
14. Ковбасенко Ю. І. *Антична література: навчальний посібник*. Київський університет імені Бориса Грінченка, Гуманітарний інститут. Київ, 2014. 255 с.
15. Конопляста С. Ю. Ринолалія від А до Я : монографія. Київ : Книгаплюс, 2016. 312 с.
16. Корнєв М.Н. *Соціальна психологія* Підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ: Геопринт, 2006. С.400
17. Крутій К.Л. *Перспективно-календарне планування занять із навчанням мови і розвитку мовлення дітей дошкільного віку*. Запоріжжя. 2005. 192с.
18. Кудзілов Д. Б., Зінкевич-Євстигнеєва Т. Д, *Психодіагностика через малюнок в казкотерапії*. СПб. : Мова, 2003. 146 с.
19. Лепеха Л.П., Городиська М. Б *Логопедичні ігри в корекційній роботі з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення*. Львів-Дрогобич: Посвіт. 2014. 76 с.
20. Литвин В. М., Гусєв В. І., Слюсаренко А. Г. *Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: навч. посіб. .* Київ. Вища шк., 2002. 430 с.
21. Лурія А. Р. *Розвиток конструктивної діяльності дошкільника*. Питання психології. 2005. №7. 32с.

22. Мілевська О. П. Особливості семантичної домінанти сприймання слова у дітей із загальним недорозвитком мовлення. *Актуальні проблеми корекційної освіти.* / за ред. В. М. Синьов, О. В. Гаврилова. Вид. VI. Вип. 1. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2019. С.145–154
23. Пахомова Н. Г. *Діагностика мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання в школі.* Навчально-методичний посібник. Полтава. АСМІ. 2008. 84с.
24. Потебня О. *Естетика і поетика слова: збірник* / Упоряд., вступ. ст., приміт. І. В. Іваньо, А. І. Колодної. Київ : Мистецтво, 1985. 302 с.
25. Потульницький В. А. Українська та світова історична наука: Рефлексії на межі століть. *Український історичний журнал.* 2000. № 2. С. 27–47
26. Селіванова О. О. *Сучасна лінгвістика.* Полтава : Довкілля. Київ. 2008. 712 с.
27. Синьов В. М., Матвеева М. П., Хохліна О. П. *Психологія розумово відсталого дитини.* Київ. Знання. 2008. 246 с.
28. Соботович Є. *Нормативні показники мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку.* Дефектологія. 2003. № 2. 30 с.
29. Стельмах С. П. *Історична наука* // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. Київ : Наукова думка, 2005. Т. 3. Е – Й. с. 672.
30. Тарасун В. В. Концепція державного стандарту освіти учнів з порушеннями мовленнєвого розвитку . Дефектологія. 2000. № 2. С. 2–10.
31. Трофименко Л. І. Механізми засвоєння лексико-граматичних одиниць мови учнями молодшого шкільного віку із нерізко вираженим загальним недорозвитком мовлення. Дефектологія. 2013. С. 9–13.
32. Швалюк Т. М. *Формування складних синтаксичних конструкцій у дітей старшого дошкільного віку з важкими порушеннями мовлення: автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.03 – «Корекційна педагогіка».* Київ, 2013. 18 с.

33. Barnes M., Faulkner H., Wilkinson M., Dennis M. Meaning construction and integration in children with hydrocephalus. *Brain Lang.* 2004.89, 47–56.
34. Brock J., Norbury C., Einav S., Nation K. Do individuals with autism process words in context? Evidence from language-mediated eye-movements. *Cognition*, 2008.108, 896–904.
35. Cooper R. The control of eye fixation by the meaning of spoken language: a new methodology for the real-time investigation of speech perception, memory, and language. *Cogn. Psychol.* 1974.6, 84–107.
36. Dahan D., Magnuson J. Spoken-word recognition. In *Handbook of psycholinguistics* (eds Traxler M, Gernsbacher MA.), 2006. pp. 249–283.
37. Dahan D., Tanenhaus M. Continuous mapping from sound to meaning in spoken-language comprehension: immediate effects of verb-based thematic constraints. *J. Exp. Psychol. Learn. Mem. Cogn.* 2004. 30, 498–513.
38. Davidovich L.R., Reznichenko T.S., *Does the Child Speak poorly? Why? What to do? Correctional and pedagogical work with non-speaking children*, Izdetelstvo GNOM 2001. 112.
39. Dollaghan C. Spoken word recognition in children with and without specific language impairment. *Appl. Psycholinguistics*, 1998. 19, 193–207.
40. Ellis Weismer S. Hesketh L. Lexical learning by children with specific language impairment: effects of linguistic input presented at varying speaking rates. *J. Speech Lang. Hear. Res.* 1996. 39, 177–190.
41. Evans J., Saffran J., Robe-Torres K. Statistical learning in children with specific language impairment. *J. Speech Lang. Hear. Res.* 2009. 52, 321–335.
42. Froud K. van der Lely H. 2008. The count-mass distinction in typically developing and grammatically specifically language impaired children: new evidence on the role of syntax and semantics. *J. Commun. Disord.* 41, 274–303.
43. Gathercole S. Baddeley A. Phonological memory deficits in language disordered children: is there a causal connection? *J. Mem. Lang.* 1990. 29, 336–360.

44. Gleitman L.R., Gleitman H. A picture is worth a thousand words, but that's the problem: the role of syntax in vocabulary acquisition. *Curr. Dir. Psychol. Sci.* 1992. 1, 31–35.
45. Gray S. Plante E, Vance R, Henrichsen M. The diagnostic accuracy of four vocabulary tests administered to preschool-age children. *Lang. Speech Hear. Res.* 1999. 30, 196–206.
46. Gray S. Word-learning by preschoolers with specific language impairment: what predicts success? *J. Speech Lang. Hear. Res.* 2003. 46, 56–67.
47. Gupta P. Tisdale J. Does phonological short-term memory causally determine vocabulary learning? Toward a computational resolution of the debate. *J. Mem. Lang.* 2009, 61, 481–502.
48. Hay J., Pelucchi B., Estes K., Saffran J. Linking sounds to meanings: infant statistical learning in a natural language. *Cogn. Psychol.* 2011. 63, 93–106.
49. Haynes C. Naidoo S. *Children with specific speech and language impairment.* London, UK: MacKeith Press. 1991.
50. Hedenius M. et al. Grammar predicts procedural learning and consolidation deficits in children with specific language impairment. *Res. Dev Disabil.* 2011. 32, 2362–2375.
51. Henderson L., Weighall A., Brown H., Gaskell G. Online lexical competition during spoken word recognition and word learning in children and adults. *Child Dev.* 84, 2013. 1668–1685.
52. Henderson L.M., Snowling M.J., Clarke P. Accessing, integrating and inhibiting word meaning in poor comprehenders. *Sci. Stud. Read.* 2013.17, 177–198.
53. Hsu H., Bishop D. Grammatical difficulties in children with specific language impairment: is learning deficient? *Hum. Dev.* 2011.53, 264–277.
54. Huang Y.T., Snedeker J. Cascading activation across levels of representation in children's lexical processing. *J. Child Lang.* 2011. 38, 644–661.

55. Kan P. Windsor J. Word learning in children with primary language impairment: a meta-analysis. *J. Speech Lang. Hear. Res.* 2010. 53, 739–756.
56. Lambon Ralph M.A. Neurocognitive insights on conceptual knowledge and its breakdown. *Phil. Trans. R. Soc. B*, 2014. 369.
57. Lany J., Saffran J. From statistics to meaning infants' acquisition of lexical categories. *Psychol. Sci.* 2010. 21, 284–291.
58. Leonard L.B. Specific language impairment as a clinical category. *Lang. Speech Hear. Serv. Sch.* 1991. 22, 66–68.
59. Lum J. Gelgic C. Conti-Ramsden G. Procedural and declarative memory in children with and without specific language impairment. *Int. J. Lang. Commun. Disord.* 2010. 45, 96–107.
60. Mainela-Arnold E., Evans J., Coady J. Explaining lexical-semantic deficits in specific language impairment: the role of phonological similarity, phonological working memory, and lexical competition. *J. Speech Lang. Hear. Res.* 2010. 53, 1742–1756.
61. Marinellie S. Johnson C. Definitional skill in school-age children with specific language impairment. *J. Commun. Disord.* 2002. 35, 241–259.
62. McClelland J., Elman J. The TRACE model of speech perception. *Cogn. Psychol.* 1986. 18, 1–86.
63. McGregor K. Oleson J, Bahnsen A, Duff D. Children with developmental language impairment have vocabulary deficits characterized by limited breadth and depth. *J. Lang. Commun. Disord.* 2013. 48, 307–319.
64. McMurray B., Horst J., Samuelson L. Word learning emerges from the interaction of online referent selection and slow associative learning. *Psychol. Rev.* 2012. 119, 831–877.
65. McMurray B., Samuelson V., Lee S., Tomblin J. 2010. Eye-movements reveal the time-course of online spoken word recognition language impaired and normal adolescents. *Cogn. Psychol.* 60, 1–39.

66. McMurray B., Tanenhaus M., Aslin R. Gradient effects of within-category phonetic variation on lexical access. *Cognition* 2002. 86, 33–42.
67. McQueen J. Eight questions about spoken-word recognition. In *The Oxford handbook of psycholinguistics* (ed. Gaskell GM.), 2007. pp. 37–53.
68. Melby-Lervag M, Lervag A, Lyster S-AH, Hagtvet B, Hulme C. 2012. Nonword repetition ability does not appear to be a causal influence on children's vocabulary development. *Psychol. Sci.* 23, 1092–1098.
69. Mikhailova L.A. The use of theatrical activities in the development of vocabulary in preschool children with motor alalia, Theoretical and methodological problems of modern education, 2017. 30, 27-30.
70. Montgomery J. Examining the nature of lexical processing in children with specific language impairment: a temporal processing or processing capacity deficit? *Appl. Psycholinguistic, s* 2002, 23, 447–470.
71. Munson C., McMurray B., Tomblin J.B. Submitted. Individual differences in language outcomes are related to variation in word recognition, not speech perception: evidence from eye movements.
72. Nation K. Using eye movements to investigate developmental language disorders. In *Understanding developmental language disorders* (eds Norbury CF, Tomblin JB, Bishop DVM.), 2009. pp. 39–52.
73. Nesterova, T.V. Fedosova, O.Yu. Possibilities of cinquain in the work on the formation of the lexical side of speech in preschool children with motor alalia, *Samarascientific Bulletin*, 6, 86-88 (2014)
74. Norbury C.F. Barking up the wrong tree? Lexical ambiguity resolution in children with language impairments and autistic spectrum disorders. 2005.
75. Rice M. Cleave P. Oetting J. The use of syntactic cues in lexical acquisition by children with SLI. *J. Speech Lang. Hear. Res.* 2000.43, 582–594.

76. Rice M, Oetting J, Marquis J, Bode J, Pae S. 1994. Frequency of input effects on word comprehension of children with specific language impairment. *J. Speech Lang. Hear. Res.* 37, 106–122.
77. Rice M. Growth models of developmental language disorders. In *Developmental language disorders: from phenotypes to etiologies* (eds Rice M, Warren F.), 2004. pp. 207–240.
78. Romberg A., Saffran J. Statistical learning and language acquisition. *Wiley Interdiscip. Rev. Cogn. Sci.* 2010. 1, 906–914.
79. Saffran J., Aslin R., Newport E. Statistical learning by 8-month-old infants. *Science* 1996. 274, 1926–1928.
80. Sheng L, McGregor K. Lexical-semantic organization in children with specific language impairment. *J. Speech Lang. Hear. Res.* 2010. 53, 146–159.
81. Stark R.E., Montgomery J. Sentence processing in language-impaired children under conditions of filtering and time compression. *Appl. Psycholinguistics* 1995. 16, 137–164.
82. Stothard S. Snowling MJ, Bishop DVM, Chipchase BB. Language-impaired preschoolers: a follow-up into adolescence. *J. Speech Lang. Hear. Res.* 1998. 41, 407–418.
83. Tanenhaus M.K., Spivey-Knowlton M.J., Eberhard K.M., Sedivy J.C. Integration of visual and linguistic information in spoken language comprehension. *Science*, 1995. 16, 1632–1634.
84. Tomblin J.B., Mainela-Arnold E., Zhang X. Procedural learning in adolescents with and without specific language impairment. *Lang. Learn. Dev.* 2007. 3, 269–293.
85. Ullman M. Pierpont E. Specific language impairment is not specific to language: the procedural deficit hypothesis. *Cortex*, 2005. 41, 399–433.
86. Westermann G., Mareschal D. From perceptual to language-mediated categorization. *Phil. Trans. R. Soc. B*, 2014. 369, 20120391

87. Yee E., Sedivy J.. Eye movements to pictures reveal transient semantic activation during spoken word recognition. *J. Exp. Psychol. Learn. Mem. Cogn.* 2006, 32, 1–14.
88. Yu C., Smith L.B. Rapid word learning under uncertainty via cross-situational statistics. *Psychol. Sci.* 2007. 18, 414–420.